

Durmuş Hocaođlu

İmâmet ve Nübüvvet

Ayyıldız, 24 Şubat 2000, Perşembe., s.09
Durmuş Hocaođlu, *Ayyıldız* Sıra No: 123; 2000-040; Şubat-18

İran'ın sâdece dinî hayatına değil siyâsetine de hem tarihte hem de hâl-i hâzırda hâkim olan ve **Şîî İslâm**'ın en temel kurumlarından ve inanç esaslarından olan **İmamlık** kurumu, önemli bir ölçekte, Batı'daki **Klerikalizm**'e benzer olarak kabul edilebilir. Ehl-i Şîa'da, Katolisizm'deki Ultramontanizm doktrinini hatırlatan Bâtınî/Karmatî kökenli "**İmâm-ı Mâsum**" (**Yanılmaz İmam**) doktrininin kalkış noktası şudur: İslâm'ın bir zâhiri ve bir de bâtını vardır. Zâhir, Din'in dış görünüşüdür, kabuğudur; Bâtın ise, esasıdır, özüdür, Din'in kendisidir. Vakıa, Peygamber gelmiş, Kitab'ı getirmiştir; ama herkes ondan Din'in bâtınını çıkaramaz. Yâni, onlara göre, İslâm'ın zâhirini herkes yaşayabilir, daha doğrusu yaşadığını iddia edebilir. Fakat Bâtın'a, yâni Din'in özüne, esas kendisine, herkes nüfûz edemez.

Şu halde Bâtın'a vâkıf olabilecek özel salahiyetlerle ve yeteneklerle donatılmış kişilere ihtiyaç vardır.

Bunun için "akıl" yetmez; akıl yetseydi, akıllar arasında ihtilâf olmazdı. O sebeple bu kişiler, ancak Allah tarafından özel olarak seçilmiş olan "**imam**"lar olabilir.

Gerçi, İslâmî terminoloji içerisinde "imâm", "zâhir" ve "bâtın" kavramları mevcuttur; ancak, bu, bir Mâsum İmam fikrini meşrû kılmaz. Meselâ Allah, bizzat kendisini Kur'ân'da "*zâhir ve bâtın*" olarak nitelendirmiştir. (Hadîd., LVII/3). Yine, "Levh-i Mahfûz", Allah tarafından "İmâm-ı Mubîn" (ap-açık yol-gösterici) olarak nitelendirilmiştir. Keza, Kur'ân, Âl-i İmrân'da (III/7), âyetleri önce iki kısma taksim etmiştir: Muhkem ve müteşâbih. Muhkem âyetler, mânâları çok açık ve kesin olan âyetler olup, müteşâbih âyetler ise te'vilini yalnız Allah'ın bildiği âyetler olarak tanımlanmıştır. Bu sûretle, Kur'ân'ın da bir zâhiri ve bir de bâtını bulunduğu, bizzat Kitab'ın kendisi tarafından bildirilmiş olmaktadır. Ancak, aynı âyet, şu önemli hususu da vurgulamaktadır: "*Kalblerinde şüphe bulunanlar, fitne aramak ve te'viline gitmek için, müteşâbih âyetlere uyarlar*".

Bâtınî/Karmatî doktrin, birinci olarak, Kur'ân'ın sakınılmasını istediği bu tehlikeli işi, müteşâbih âyetleri indî olarak te'vil etmeye girişmiştir. İslâm'ın özünün, o herkesin anlaması mümkün olmayan âyetlerde mündemiç olduğunu, bunu da ancak özel olarak yaratılmış ve hatâdan Allah tarafından korunmuş kişiler, "mâsum imamlar" tarafından yapılabileceğini ileri sürmüştür. Bu sûretle, **İmam**, bir tür **Şîî Papa** mevkiine yükseltilmiş olmaktadır: Hatâdan münezzeh, Peygamber makamının devam ettiricisi. Bu sebeplere binâen, "imam" kavramına yüklenen anlam bakımından Ehl-i Sünnet ile Ehl-i Şîa arasında, derin bir fark ortaya çıkmaktadır. Ehl-i Sünnet, bu kavramı, genel olarak ele alındığında, çalışmakla elde edilebilen, yâni *kesbî (kazanılmış) bir sosyal statü*'yü, en üst düzeyde bir İslâmî Liderlik ve İntelijansiya'yı ifâde etmek üzere kullanırken, Şîî literatürde bu kavram, çalışmakla elde edilebilen, yâni *kesbî değil, ancak Allah'ın özel olarak takdîri ile sâhip olunabilen, hasbî (verilmiş) bir statü*'yü ifâde etmek üzere kullanılır. Beri yandan, imamlar, özel seçilmiş kişiler olmakla, aynı zamanda "*ismet*", yâni *hatâdan korunmuşluk* sıfatına da sâhip olmaktadır. Onlara göre, peygamberlik nasıl ki ismet sıfatını gerektirmekte ise, imamlık da gerektirmektedir. Bu haliyle Şîî inançta, İmamlık makamı, bir çeşit peygamberânî makam

olmaktadır. Şîî doktrin, İmamlık ile Peygamberlik makamını birbirinden ayrı olarak kabul etmez; Peygamberlik, bir anlamda, İmamlar eliyle devam ettirilmiş olur.

Meselâ, Abdülbaki Gölpınarlı, “Şîîlik” isimli eserinde, Hz. Peygamber'in ölümünden sonra vahyin kesileceğini, ancak, İslâmî düzenin, yani Allah'ın emirlerinin ve Peygamber'in sünnetlerinin devamının, bâki olacağını ve bu görevin imâma ait olduğunu bildirmekte ve “*Peygamber, nasıl toplum tarafından, yahud toplumdan bazı kişilerin re'yiyle tâyin edilmezse, O'nun şerîatını, tam olarak ilâhî hükümlerden, emirlerden kıl kadar bile ayrılmamak üzere tatbik ve ümmeti idare vazîfesini yüklenecek olan imâm da, toplum tarafından, yahud bazı kişilerin re'y ve tensîbiyle tâyin edilemez; çünkü, imâmet, nübüvvetin idârî cephesidir*” demektedir.

Ehl-i Sünnet, “imam” kavramını, bu şekilde, yâni dar ve özel anlamında ele aldığında, hatâdan bizzat ilâhî inâyet ile korunmuş, ismet sahibi imam itikadını prensipte kabul eder; ancak, bu statü sadece ve yalnız genelde tüm peygamberlere ve özel halde de bir tek kişiye aittir: Son Peygamber, Hâtemu'l-Enbiyâ, Muhammed Mustafa Ebe'l- Kaasım'e (S.A.S.) Nitekim, İmam Gazzâlî, “Munkız”da “... şüphesiz bir muallime ihtiyaç vardır. Muallimin mâsum olması lâzımdır. Ancak, bizim muallimimiz mâsumdur ve o, Hz. Muhammed'dir” demek sûretiyle, konuyu en mükemmel bir şekilde özetlemektedir. Şîî akaiddeki mâsum imamların sayısı sınırlıdır (bazılarınca yedi, bazılarınca sekiz, bazılarınca oniki). Son mâsum imam gaaib (kayıp) olup, o tekrar avdet edinceye kadar, yerine Âyetullahlar vekâlet edeceğinden, onlar da imamların vekili olarak pratikte hemen-hemen aynı statüye sahiptirler. Bu ise, “din adına” siyasî otoritenin fevkinde olan, kendi içinde bir hiyerarşisi, devlete karşı bağımsız ya da otonom bir kurumun ortaya çıkmasına yol açmıştır. İşte, Batı'daki Kilise kurumun ve Teokrasi'nin — tam anlamıyla olmamakla beraber — bir muâdili ve mukabili aranacaksa, bu, ancak Şîî doktrin içerisinde bulunabilir.

